

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
OŚRODEK INFORMACJI 693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET <http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/119/2007

OPINIE O NAUCZANIU RELIGII

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LIPIEC 2007

PRZEDRUK I ROZPOWSZECHNIANIE MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
28 września 2006 roku

-
- ❖ Większość Polaków (72%) opowiada się za nauką religii w szkołach publicznych, niemal jedna czwarta zaś (24%) jest przeciwnego zdania. Bardziej podzielone są opinie w kwestii nauczania religii w przedszkolach publicznych – ponad połowa badanych (53%) dostrzega taką potrzebę, natomiast dwie piąte (41%) uważa, że nie jest to konieczne.
 - ❖ Prawie czterokrotnie więcej osób wolałoby, aby ich dziecko w ramach zajęć szkolnych chodziło na religię (50%) niż na etykę (13%). Dość znaczna grupa badanych (26%) chciałaby, aby ich dziecko uczęszczało zarówno na religię, jak i na etykę.
 - ❖ Ponad połowa ankietowanych (57%) uważa, że na lekcjach religii powinno się przekazywać przede wszystkim wiedzę o różnych religiach i wierzeniach, a nieco ponad jedna trzecia (36%) sądzi, że program powinien dotyczyć głównie zasad religii katolickiej.
 - ❖ Zdaniem 55% dorosłych respondentów nauka religii nie powinna kończyć się wystawieniem oceny, natomiast 37% uważa, że jednak powinna. Większość badanych (64%) jest też przeciwna wliczaniu stopnia z religii do średniej ocen na koniec roku szkolnego, natomiast ponad jedna czwarta (28%) popiera ten pomysł.
 - ❖ Zdecydowana większość społeczeństwa (81%) uważa, że lekcje religii powinny odbywać się na początku lub na końcu dnia nauki, tak aby osoby nieuczestniczące w nich nie musiały czekać między lekcjami. Tylko co ósmy ankietowany (12%) nie popiera takiego rozwiązania.

W ostatnim czasie toczyła się dyskusja na temat propozycji wliczania stopnia z religii do średniej ocen na świadectwach szkolnych. Przy tej okazji poruszano inne tematy, takie jak: obecność religii w szkołach, zasadność wystawiania oceny z tego przedmiotu, a także kwestię marginalizowanej etyki, która w założeniu jest alternatywą dla osób nieuczestniczących w lekcjach religii. Obecnie już wiadomo, że od przyszłego roku szkolnego stopień z religii będzie brany pod uwagę przy liczeniu średniej ocen.

W lipcowym sondażu¹ zadaliśmy Polakom szereg pytań związanych z funkcjonowaniem nauczania religii w systemie edukacji oraz z samą obecnością tego przedmiotu w procesie edukacyjnym.

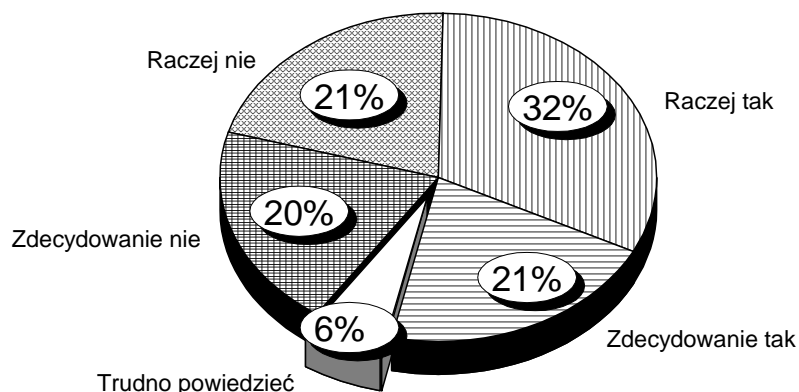
LEKCJE RELIGII W PRZEDSZKOLACH I SZKOŁACH

Obowiązujące obecnie przepisy stwarzają możliwość nauczania religii w przedszkolach publicznych na życzenie rodziców, których dzieci uczęszczają do tych placówek. W debacie publicznej pojawiają się na ten temat wypowiedzi zarówno popierające pomysł rozpoczęcia edukacji religijnej na tym etapie, jak i krytyczne, w których zazwyczaj padają argumenty, że to zbyt wcześnie na przekazywanie dzieciom wiedzy tego typu. Co na ten temat sądzą ankietowani?

Opinie w tej kwestii są dość podzielone. Nieco ponad połowa respondentów (53%) uważa, że religia powinna być nauczana w przedszkolach publicznych, natomiast dwie piąte (41%) jest przeciwnego zdania.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (206) zrealizowano w dniach od 29 czerwca do 2 lipca 2007 roku na liczącej 1064 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

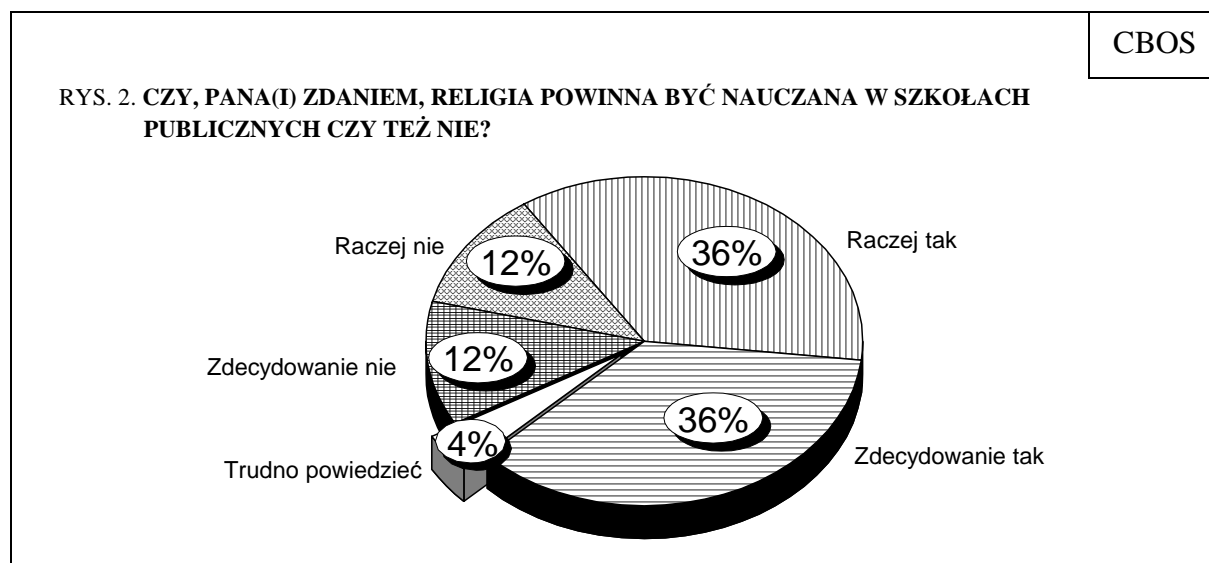
RYS. 1. CZY, W PANA(I) PRZEKONANIU, RELIGIA POWINNA BYĆ NAUCZANA W PRZEDSZKOLACH PUBLICZNYCH CZY TEŻ NIE?

Na stosunek do obecności religii w przedszkolach publicznych wpływa w pewnej mierze płeć respondentów – kobiety częściej niż mężczyźni optują za edukacją religijną na tym poziomie. Co jednak ciekawe, nie odnotowujemy istotnych różnic w deklaracjach najmłodszych i najstarszych ankietowanych. We wszystkich grupach wyróżnionych ze względu na wiek na ogół przeważają ci, którzy opowiadają się za nauką religii w przedszkolu. Wyjątek stanowią osoby mające od 45 do 54 lat, wśród których prawie połowa jest przeciwna takiemu rozwiązaniu. Trzeba zaznaczyć, że im większa jest miejscowość, w której mieszkają badani, tym częstszy sprzeciw wobec religii w przedszkolach, przy czym tylko wśród mieszkańców największych miast oponenti stanowią nieco ponad połowę tej grupy. W pewnym stopniu na opinie w tej sprawie wpływa też poziom wykształcenia. Szczególnie wyróżniają się tu osoby z wykształceniem podstawowym, wśród których odsetek akceptujących naukę religii w przedszkolu jest znacznie wyższy niż wśród respondentów lepiej wykształconych. Spośród grup zawodowych relatywnie duże poparcie dla lekcji religii na poziomie przedszkolnym deklarują robotnicy niewykwalifikowani oraz rolnicy. Należy również wspomnieć o wpływie religijności, mierzonej częstością udziału w praktykach religijnych, na stosunek do nauczania religii w przedszkolach. Im częściej respondenci praktykują religijnie, tym częściej wyrażają poparcie. Przewaga oponentów zaznacza się jedynie wśród osób praktykujących sporadycznie lub w ogóle nieuczestniczących w praktykach religijnych. Poza tym deklarowane poglądy polityczne także w pewnym stopniu przekładają się na stosunek do obecności religii w przedszkolach. Respondenci utożsamiający się z lewicą w większości są temu przeciwni,

wśród osób o poglądach centrowych opinie są podzielone, natomiast większość zwolenników prawicy opowiada się za nauczaniem religii w przedszkolach publicznych.

Zapytaliśmy o tę sprawę także w odniesieniu do szkół publicznych. Jeśli chodzi o edukację religijną w szkołach, opinie są bardziej jednoznaczne niż w przypadku przedszkoli. Wyrażna większość ankietowanych (72%) uważa, że religia powinna być nauczana w szkołach publicznych, co czwarty zaś (24%) jest przeciwnego zdania.

Jeśli porównamy wyniki tegorocznego sondażu z danymi z pierwszej połowy lat dziewięćdziesiątych możemy dostrzec, iż obecnie znacznie więcej Polaków uważa, że religia powinna być nauczana w szkołach publicznych, wyraźnie mniejsza zaś jest liczba oponentów.

Tabela 1

Czy, Pana(i) zdaniem, religia powinna być nauczana w szkołach publicznych czy też nie?*	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IX '91	IV '93	VII '93	I '94	VII '94	VII '07
	w procentach					
Zdecydowanie tak	23	21	22	20	24	36
Raczej tak	34	34	31	37	31	36
Raczej nie	23	19	18	19	19	12
Zdecydowanie nie	19	22	25	19	22	12
Trudno powiedzieć	1	4	4	5	5	4

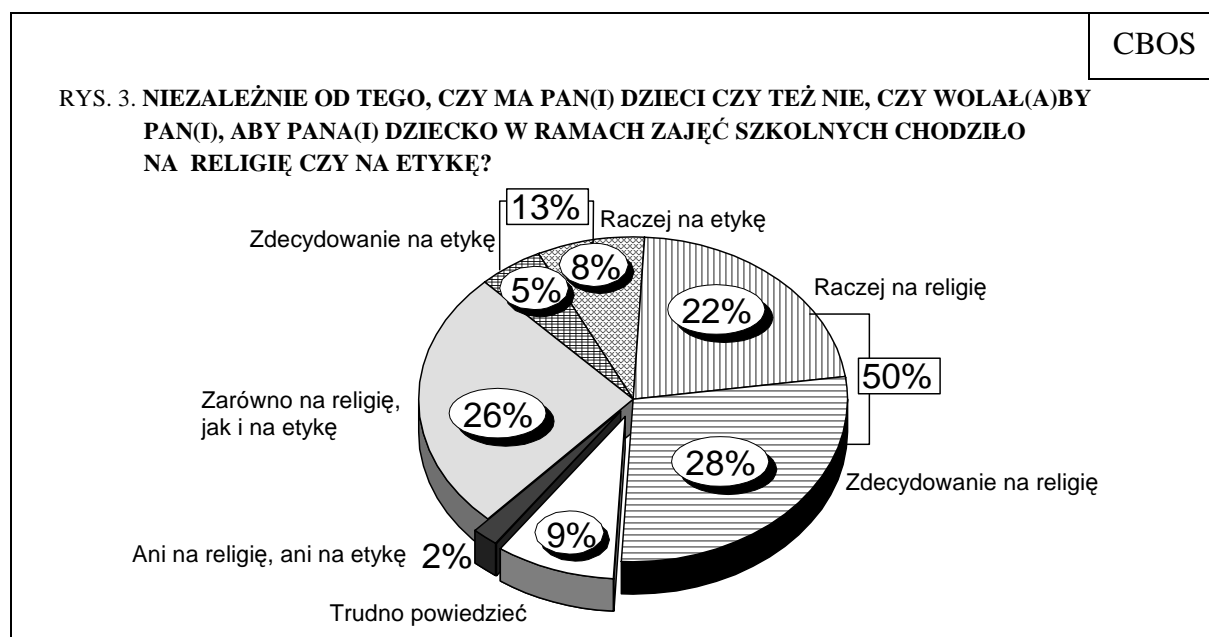
* W badaniach realizowanych od roku 1991 do 1994 w pytaniu używano terminu „szkoła państwowa”

We wszystkich wyróżnionych grupach społeczno-demograficznych przeważają zwolennicy obecności katechezy w szkołach. Częściej niż pozostali deklarują swoje poparcie respondenci najmłodsi (od 18 do 24 roku życia) i najstarsi (mający 65 lat i więcej), emeryci, uczniowie i studenci, mieszkańcy wsi i mniejszych miast, osoby z wykształceniem podstawowym, rolnicy oraz pracujący w prywatnych gospodarstwach rolnych, częściej też kobiety niż mężczyźni. Wysokie poparcie dla nauczania religii w szkołach notujemy także wśród osób, które praktykują religijnie przynajmniej 1–2 razy w miesiącu oraz wśród badanych o poglądach prawicowych.

Trzeba też zaznaczyć, że na deklaracje dotyczące obecności katechezy w szkołach publicznych nie ma większego wpływu fakt posiadania dzieci lub wnuków w wieku szkolnym. Można więc powiedzieć, że dla większości jest to wybór ideologiczny, kwestia wiary, nie zaś wybór podyktowany jakimiś względami praktycznymi.

RELIGIA I ETYKA

Wszystkich badanych, niezależnie od tego, czy mają dzieci, zapytaliśmy, czy woleliby, aby ich dziecko uczyło się religii czy etyki. Połowa (50%) wybrałaby dla swoich dzieci religię, co ósmy ankietowany (13%) – etykę, a jedna czwarta (26%) deklaruje, że chciałaby, aby dziecko chodziło zarówno na religię, jak i na etykę. Tylko nieliczni (2%) nie wybraliby żadnego z tych przedmiotów, co jedenasty respondent zaś (9%) nie ma zdania na ten temat.

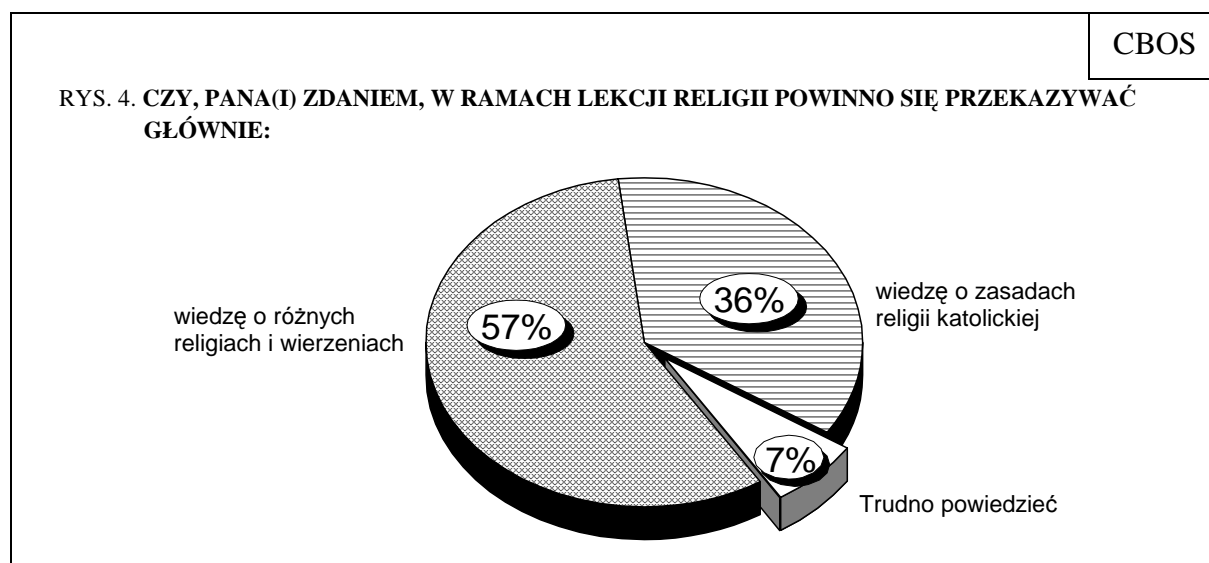

Prawie we wszystkich analizowanych kategoriach społeczno-demograficznych częstsze są wskazania na lekcje religii niż etyki. Mężczyźni częściej niż kobiety deklarują, że woleliby, aby ich dziecko chodziło na etykę. Mimo że w deklaracjach osób o różnym poziomie wykształcenia nie ma znacznych różnicowań opinii, można zauważyć, iż im wyższe wykształcenie, tym częściej wybierana jest etyka, a rzadziej religia. W grupach zawodowych najczęściej wskazań na lekcje religii jest wśród rolników, a na lekcje etyki – wśród kadry kierowniczej i inteligencji, pracowników umysłowych niższego szczebla oraz osób pracujących na własny rachunek. Etykę stosunkowo często wskazują również najlepiej zarabiający (powyżej 1200 zł na osobę w rodzinie), zwolennicy lewicy i, co zrozumiale, ankietowani w ogóle nieuczestniczący w praktykach religijnych oraz ci, którzy biorą w nich udział sporadycznie (kilka razy w roku).

TEMATYKA LEKCJI RELIGII

Badanych zapytaliśmy również o to, na czym – ich zdaniem – powinien koncentrować się program lekcji religii. Czy na tych lekcjach powinna być przekazywana głównie wiedza o katolicyzmie czy też raczej powinno być to religioznawstwo, w ramach którego uczniowie zapoznawaliby się z różnymi religiami i wierzeniami.

Ponad połowa ankietowanych (57%) jest zdania, że na lekcjach religii powinno się przekazywać przede wszystkim wiedzę o różnych religiach. Nieco więcej niż co trzeci (36%) uważa, że program powinien dotyczyć głównie religii katolickiej.

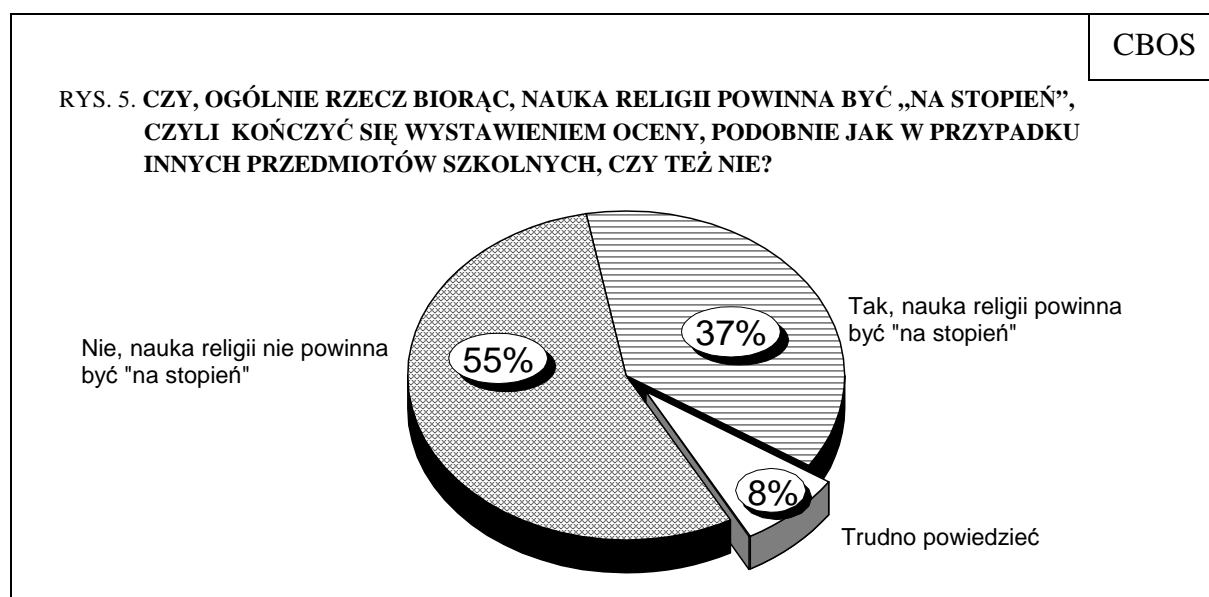

Za lekcjami religioznawstwa zamiast klasycznej katechezy opowiada się więcej mężczyźni niż kobiety. Stanowisko takie częściej niż inni podzielają również ludzie młodzi (od 18 do 34 roku życia). Ponadto relatywnie często za takim programem lekcji religii optują osoby z wykształceniem średnim i wyższym oraz mieszkańcy dużych aglomeracji miejskich, respondenci niepraktykujący religijnie, a także zwolennicy lewicy. Należy zaznaczyć, że w żadnej z kategorii społeczno-demograficznych badań opowiadający się za nauką zasad katolicyzmu nie przekraczają połowy liczebności poszczególnych grup. Najwyższy odsetek zwolenników lekcji religii wyłącznie katolickiej notujemy wśród rencistów (50%).

OCENA Z RELIGII

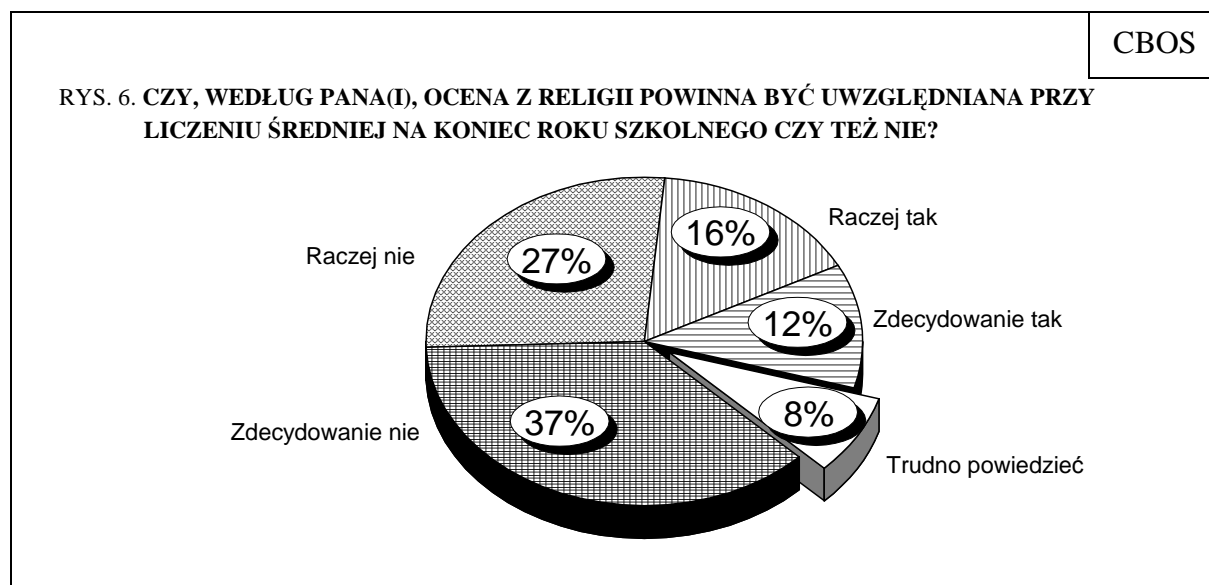
W sondażu zamieściliśmy również pytania dotyczące kwestii najbardziej ostatnio dyskutowanych, a mianowicie problemu stopni z religii oraz wliczania ich do średniej ocen na koniec roku szkolnego.

Zacznijmy od sprawy podstawowej – czy religia powinna być „na stopień”? Ponad połowa dorosłych ankietowanych (55%) uważa, że nie powinno się wystawiać ocen z religii, natomiast więcej niż co trzeci (37%) jest przeciwnego zdania.

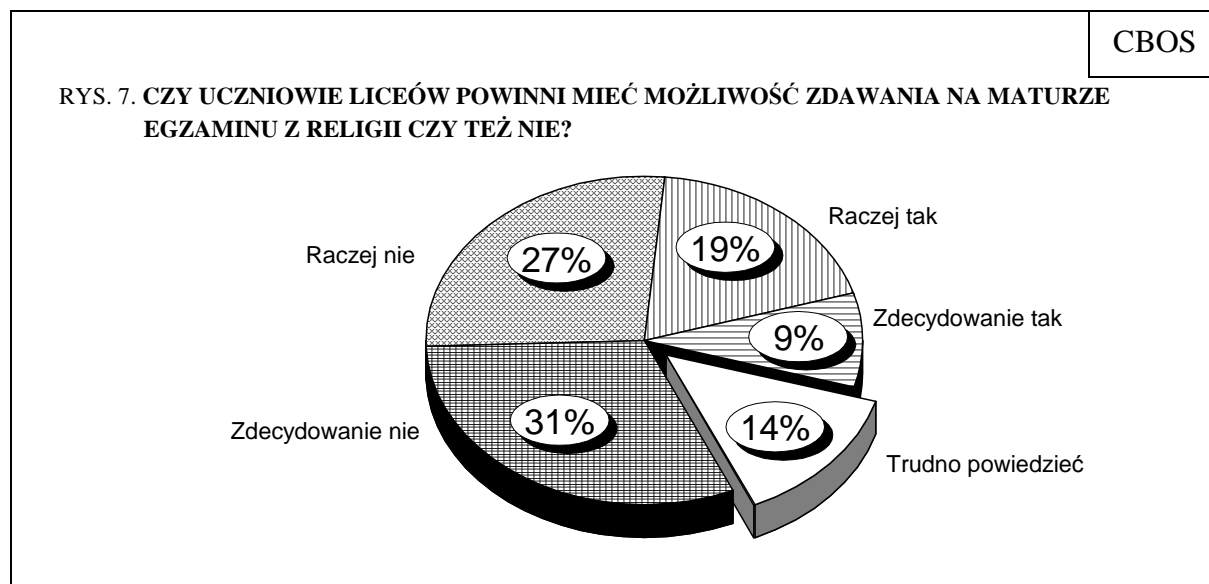
Przekonanie, że nauka religii nie powinna kończyć się wystawieniem oceny, przeważa w większości wyodrębnionych kategorii społecznych i demograficznych. Poparcie zaś dla wystawiania ocen z religii jest częstsze niż dezaprobata jedynie wśród rolników, badanych pracujących w prywatnych gospodarstwach rolnych, a także wśród osób z wykształceniem podstawowym oraz – co w pewnej mierze uzasadnione – respondentów uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu.

Czy zatem, według ankietowanych, stopień z religii powinien być wliczany do średniej ocen na koniec roku szkolnego? Większość społeczeństwa (64%) jest temu przeciwna, tylko nieco ponad jedna czwarta (28%) odpowiada na to pytanie twierdząco.

Jedynie w grupie osób uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu więcej jest twierdzących odpowiedzi na to pytanie niż przeczących. Stosunkowo duże poparcie dla włączenia stopnia z religii do średniej ocen notujemy również wśród mieszkańców wsi, rolników, osób pracujących w prywatnych gospodarstwach rolnych. Jeśli chodzi o deklarowane poglądy polityczne, zwolennicy prawicy częściej niż osoby utożsamiające się z lewicą czy centrum popierają wliczanie ocen z katechezy do średniej. Ponadto na opinie w tej sprawie wpływa płeć badanych – kobiety częściej niż mężczyźni uważają, że stopień z religii powinien stanowić składnik średniej ocen.

W debacie na temat religii pojawiła się również propozycja umożliwienia uczniom szkół średnich zdawania egzaminu z religii na maturze. W przekonaniu ponad połowy ankietowanych (58%) uczniowie liceów nie powinni mieć takiej możliwości, natomiast nieco ponad jedna czwarta (28%) popiera takie rozwiązanie. Stosunkowo liczna grupa (14%) nie ma wyrobionej opinii w tej kwestii.

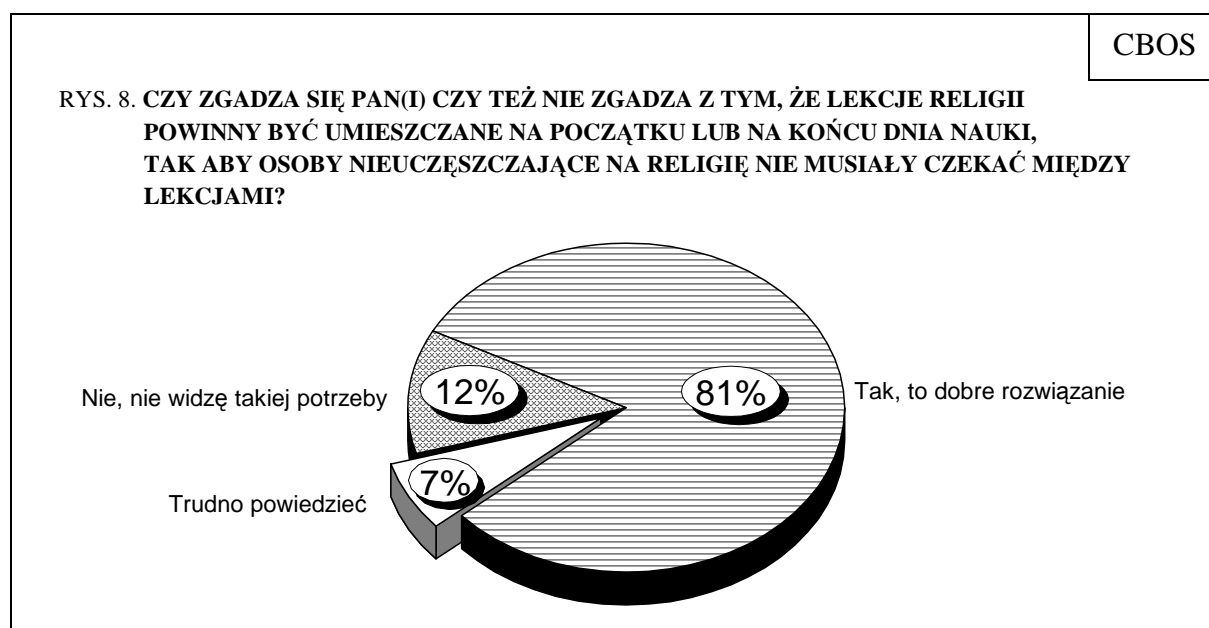
Pomysł ten znajduje dość znaczne poparcie wśród najmłodszych ankietowanych, a także uczniów i studentów, choć w przypadku każdej z tych kategorii ponad połowa sceptycznie odnosi się do takiego rozwiązania. Relatywnie wysoki odsetek twierdzących odpowiedzi na to pytanie jest w grupie badanych, którzy biorą udział w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu.

TOLERANCJA

Dla osób, które z jakichś powodów nie chcą, by ich dzieci chodziły na lekcje religii (lub też sami uczniowie nie przejawiają takiej woli), problemem może okazać się umiejscowienie tych lekcji w planie zajęć. Jeśli znajdują się one na początku lub na końcu dnia nauki, nie stwarza to żadnego problemu dla osób nieuczęszczających na katechezę. Jednak gdy odbywają się między innymi lekcjami, sytuacja staje się trudniejsza, szczególnie dla najmłodszych uczniów, którzy oprócz oczywistych niedogodności, jak strata czasu i konieczność oczekiwania na kolejne zajęcia, mogą czuć się również w pewnym stopniu wykluczani z grupy rówieśniczej, a także odbierać to jako swoistą karę.

Kolejne pytanie dotyczyło umieszczania lekcji religii na początku lub na końcu dnia nauki, tak aby osoby nieuczęszczające na katechezę nie musiały czekać między lekcjami. Zgoda na takie rozwiązanie w pewnym stopniu wskazuje na wyrozumiałość i tolerancję wobec osób niereligijnych czy innego wyznania lub takich, które z innych powodów nie chcą, by ich dzieci uczyły się tego przedmiotu (bądź też sami uczniowie nie wyrażają takiej woli).

Zdecydowana większość badanych (81%) uważa, że dobrym rozwiązaniem byłoby ulokowanie lekcji religii na początku lub na końcu dnia nauki. Tylko mniej więcej co ósmy (12%) twierdzi, że nie jest to niezbędne.

Badani, którzy nie widzą potrzeby, by lekcje religii odbywały się na początku lub na końcu dnia nauki, pozostają w mniejszości we wszystkich kategoriach społeczno-demograficznych. Wyższy ich odsetek niż przeciętnie w całej populacji odnotowujemy jedynie wśród rolników oraz osób pracujących w prywatnych gospodarstwach rolnych.

Jak pokazują wyniki lipcowego sondażu, Polacy akceptują obecność religii w szkołach publicznych, a poziom poparcia jest obecnie znacznie wyższy niż w pierwszej połowie lat dziewięćdziesiątych. Może to wskazywać, że społeczeństwo w znacznym stopniu przywykło

do funkcjonowania tego przedmiotu w szkołach, a religia stała się „naturalnym” składnikiem systemu edukacji. Mniej jednoznaczne są opinie o nauczaniu religii w przedszkolach, choć większość badanych także w tej kwestii wyraża aprobatę.

Jeśli chodzi o wystawianie ocen z religii, a szczególnie o wliczanie stopnia z tego przedmiotu do średniej, Polacy zajmują stanowisko krytyczne i raczej sceptycznie odnoszą się do tego typu rozwiązań. Z drugiej jednak strony można dostrzec względną otwartość na zmiany, np. takie, by na lekcjach religii przekazywano w większej mierze wiedzę o różnych systemach religijnych. Ponadto prawie powszechna jest zgoda na to, by lekcje religii odbywały się na początku lub na końcu dnia nauki, tak aby uczniowie nieuczęszczający na katechezę nie musieli czekać, co w jakiejś mierze jest wyrazem otwartości i tolerancji.

Opracował

Michał FELIKSIAK

A N E K S

Tabela 1. Czy, w Pana(i) przekonaniu, religia powinna być nauczana w przedszkolach publicznych czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	53	41	6	1059
Płeć				
Mężczyźni	47	47	6	506
Kobiety	60	35	5	553
Wiek				
18-24 lat	57	39	4	154
25-34	55	41	4	188
35-44	57	38	5	174
45-54	45	49	5	195
55-64	49	44	7	141
65 lat i więcej	57	35	9	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	64	31	5	411
Miasto do 20 tys.	50	42	8	141
20-100 tys.	49	46	4	214
101-500 tys.	46	49	5	172
501 tys.i więcej mieszk.	38	51	11	121
Wykształcenie				
Podstawowe	62	31	7	306
Zasadnicze zawodowe	52	44	4	282
Średnie	50	44	6	362
Wyższe	47	49	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	46	49	5	57
Prac.umysł.niż.szczebła	47	45	8	90
Pracownicy fiz.- umysł.	47	49	5	88
Robotnicy wykwalifikowani	54	40	6	95
Robotnicy niewykwalifik.	63	34	2	47
Rolnicy	62	38	0	56
Pracujący na własny rach.	49	41	10	47
Bierni zawodowo				
Renciści	51	45	4	75
Emeryci	59	33	8	245
Uczniowie i studenci	55	39	6	82
Bezrobotni	47	48	5	124
Gospodynie domowe i inni	58	36	6	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	52	44	4	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	46	46	8	70
sekt. pryw. poza rolnict.	53	41	6	228
prywatnym gosp. rolnym	62	38	0	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	61	37	1	73
301-500	55	42	3	152
501-900	53	41	6	230
901-1200	53	44	4	96
Powyżej 1200 zł	36	63	1	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	54	42	4	225
Średnie	54	41	6	513
Dobre	52	41	7	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	75	17	8	81
Raz w tygodniu	63	33	5	542
1-2 razy w miesiącu	56	39	6	179
Kilka razy w roku	26	65	9	158
W ogóle nie uczestniczy	25	69	5	99
Poglądy polityczne				
Lewica	41	55	4	157
Centrum	49	48	3	310
Prawica	62	33	5	303
Trudno powiedzieć	55	34	11	286

Tabela 2. Czy, Pana(i) zdaniem, religia powinna być nauczana w szkołach publicznych czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	72	24	4	1059
Płeć				
Mężczyźni	66	29	5	506
Kobiety	76	20	4	553
Wiek				
18-24 lat	78	17	5	154
25-34	76	21	3	188
35-44	65	30	6	174
45-54	60	37	3	195
55-64	69	26	5	141
65 lat i więcej	80	16	4	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	81	14	5	411
Miasto do 20 tys.	70	26	4	141
20-100 tys.	70	27	3	214
101-500 tys.	63	34	2	172
501 tys.i więcej mieszk.	55	37	8	121
Wykształcenie				
Podstawowe	82	14	4	306
Zasadnicze zawodowe	67	29	3	282
Średnie	68	28	4	362
Wyższe	66	29	5	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	60	33	7	57
Prac.umysł.niż.szczebla	61	31	8	90
Pracownicy fiz.- umysł.	67	27	6	88
Robotnicy wykwalifikowani	70	26	5	95
Robotnicy niewykwalifik.	73	24	2	47
Rolnicy	84	16	0	56
Pracujący na własny rach.	63	34	3	47
Bierni zawodowo				
Renciści	69	29	2	75
Emeryci	79	19	3	245
Uczniowie i studenci	75	19	6	82
Bezrobotni	70	26	4	124
Gospodynie domowe i inni	73	24	4	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	63	29	8	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	67	30	3	70
sekt. pryw. poza rolnict.	67	29	4	228
prywatnym gosp. rolnym	84	16	0	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	70	26	4	73
301-500	75	21	4	152
501-900	74	23	3	230
901-1200	68	30	3	96
Powyżej 1200 zł	59	38	3	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	66	29	5	225
Średnie	74	22	4	513
Dobre	72	25	3	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	82	12	6	81
Raz w tygodniu	81	17	3	542
1-2 razy w miesiącu	79	18	3	179
Kilka razy w roku	50	43	7	158
W ogóle nie uczestniczy	34	57	8	99
Poglądy polityczne				
Lewica	57	38	4	157
Centrum	71	26	3	310
Prawica	79	19	1	303
Trudno powiedzieć	72	20	8	286

Tabela 3. Niezależnie od tego, czy ma Pan(i) dzieci czy też nie, czy wolał(a)by Pan(i), aby Pana(i) dziecko w ramach zajęć szkolnych chodziło na religię czy na etykę? 1 - Na religię; 2 - Na etykę; 3 - Ani na religię, ani na etykę; 4 - Zarówno na religię, jak i na etykę

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	50	13	2	26	9	1058
Płeć						
Mężczyźni	48	17	2	25	9	506
Kobiety	53	9	2	28	9	552
Wiek						
18-24 lat	40	16	2	31	10	154
25-34	54	13	1	26	6	188
35-44	49	14	3	31	2	173
45-54	47	16	0	29	8	195
55-64	49	13	1	27	10	141
65 lat i więcej	59	8	3	16	15	207
Miejsce zamieszkania						
Wies	58	7	1	27	8	411
Miasto do 20 tys.	49	9	2	27	14	141
20-100 tys.	49	20	1	26	5	214
101-500 tys.	40	18	3	28	11	172
501 tys.i więcej mieszk.	44	20	6	21	8	120
Wykształcenie						
Podstawowe	56	8	1	22	14	306
Zasadnicze zawodowe	54	12	4	25	6	282
Średnie	44	16	1	32	8	362
Wyższe	48	21	1	26	4	108
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	47	23	1	25	4	57
Prac.umysł.niż.szczebła	46	19	0	27	8	90
Pracownicy fiz.- umysł.	47	8	1	37	7	88
Robotnicy wykwalifikowani	55	12	0	26	6	95
Robotnicy niewykwalifik.	46	13	2	37	2	47
Rolnicy	65	4	4	28	0	56
Pracujący na własny rach.	45	24	0	29	2	47
Bierni zawodowo						
Renciści	57	14	1	20	7	75
Emeryci	55	9	3	19	15	245
Uczniowie i studenci	48	16	2	21	14	82
Bezrobotni	43	15	2	28	12	124
Gospodynie domowe i inni	43	8	4	42	3	52
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	54	15	0	25	6	134
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	51	15	0	28	6	70
sekt. pryw. poza rolnict.	39	19	1	36	5	228
prywatnym gosp. rolnym	65	4	4	28	0	60
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	48	10	2	34	7	73
301-500	52	11	0	33	4	152
501-900	54	12	1	27	6	230
901-1200	56	11	3	25	4	96
Powyżej 1200 zł	43	26	2	22	7	96
Ocena własnych war. mater.						
Złe	54	12	1	24	9	225
Średnie	52	11	2	27	8	513
Dobre	45	16	2	27	9	319
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	71	8	1	9	11	81
Raz w tygodniu	60	6	0	27	6	542
1-2 razy w miesiącu	44	10	4	33	10	179
Kilka razy w roku	30	20	3	32	16	158
W ogóle nie uczestniczy	26	49	4	14	8	98
Poglądy polityczne						
Lewica	35	23	2	32	7	157
Centrum	52	16	2	24	6	310
Prawica	60	10	0	26	4	303
Trudno powiedzieć	47	8	3	26	16	286

Tabela 4. Czy, Pana(i) zdaniem, w ramach lekcji religii powinno się przekazywać głównie: 1 - wiedzę o zasadach religii katolickiej; 2 - wiedzę o różnych religiach i wierzeniach

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	36	57	7	1059
Płeć				
Mężczyźni	32	61	7	506
Kobiety	39	54	7	553
Wiek				
18-24 lat	28	69	3	154
25-34	28	68	5	188
35-44	34	58	8	174
45-54	38	58	4	195
55-64	34	54	12	141
65 lat i więcej	48	41	11	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	40	52	7	411
Miasto do 20 tys.	36	57	7	141
20-100 tys.	38	57	5	214
101-500 tys.	28	63	9	172
501 tys. i więcej mieszk.	25	68	7	121
Wykształcenie				
Podstawowe	43	46	11	306
Zasadnicze zawodowe	42	54	5	282
Średnie	28	65	7	362
Wyższe	23	75	2	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	29	66	5	57
Prac.umysł.niż.szczebła	23	70	7	90
Pracownicy fiz.- umysł.	33	63	4	88
Robotnicy wykwalifikowani	39	52	9	95
Robotnicy niewykwalifik.	40	56	4	47
Rolnicy	32	62	6	56
Pracujący na własny rach.	27	62	11	47
Bierni zawodowo				
Renciści	50	48	2	75
Emeryci	41	49	10	245
Uczniowie i studenci	26	70	4	82
Bezrobotni	34	58	8	124
Gospodynie domowe i inni	38	56	6	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	36	58	6	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	21	72	7	70
sekt. pryw. poza rolnict.	28	65	7	228
prywatnym gosp. rolnym	34	61	6	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	42	53	4	73
301-500	41	57	2	152
501-900	40	54	5	230
901-1200	35	56	9	96
Powżej 1200 zł	25	71	5	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	38	52	11	225
Średnie	38	56	6	513
Dobre	30	63	7	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	42	38	20	81
Raz w tygodniu	42	54	4	542
1-2 razy w miesiącu	31	61	8	179
Kilka razy w roku	21	67	12	158
W ogóle nie uczestniczy	26	70	4	99
Poglądy polityczne				
Lewica	24	74	2	157
Centrum	30	64	6	310
Prawica	39	55	5	303
Trudno powiedzieć	43	45	12	286

Tabela 5. Czy, ogólnie rzecz biorąc, nauka religii powinna być „na stopień”, czyli kończyć się wystawieniem oceny, podobnie jak w przypadku innych przedmiotów szkolnych, czy też nie? 1 - Tak, nauka religii powinna być „na stopień”; 2 - Nie, nauka religii nie powinna być „na stopień”

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	37	55	8	1058
Płeć				
Mężczyźni	32	60	8	506
Kobiety	41	51	8	552
Wiek				
18-24 lat	39	60	1	154
25-34	36	60	4	188
35-44	32	62	6	174
45-54	34	56	10	195
55-64	38	54	8	141
65 lat i więcej	42	42	16	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	45	43	12	411
Miasto do 20 tys.	25	71	3	141
20-100 tys.	36	60	4	213
101-500 tys.	29	65	6	172
501 tys.i więcej mieszk.	34	57	9	121
Wykształcenie				
Podstawowe	46	38	16	306
Zasadnicze zawodowe	36	60	3	282
Średnie	30	64	5	360
Wyższe	33	60	6	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	40	57	2	57
Prac.umysł.niż.szczebla	29	68	4	90
Pracownicy fiz.- umysł.	31	64	5	88
Robotnicy wykwalifikowani	26	67	7	95
Robotnicy niewykwalifik.	40	54	6	47
Rolnicy	61	32	7	56
Pracujący na własny rach.	23	71	7	47
Bierni zawodowo				
Renciści	45	48	7	75
Emeryci	40	47	13	245
Uczniowie i studenci	39	58	2	82
Bezrobotni	37	52	12	124
Gospodynie domowe i inni	31	58	11	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	39	53	8	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	28	67	4	70
sekt. pryw. poza rolnict.	26	71	3	227
prywatnym gosp. rolnym	61	32	6	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	35	61	4	73
301-500	48	45	7	152
501-900	38	57	6	230
901-1200	31	62	7	96
Powyżej 1200 zł	24	69	8	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	41	47	12	225
Średnie	36	56	8	512
Dobre	34	60	6	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	56	34	10	81
Raz w tygodniu	46	47	7	541
1-2 razy w miesiącu	25	67	8	179
Kilka razy w roku	21	71	7	158
W ogóle nie uczestniczy	18	73	10	99
Poglądy polityczne				
Lewica	32	64	4	157
Centrum	34	61	5	310
Prawica	46	48	6	303
Trudno powiedzieć	34	52	15	286

Tabela 6. Czy, według Pana(i), ocena z religii powinna być uwzględniana przy liczeniu średniej ocen na koniec roku szkolnego czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	64	8	1059
Płeć				
Mężczyźni	23	69	8	506
Kobiety	34	58	8	553
Wiek				
18-24 lat	29	67	4	154
25-34	31	67	2	188
35-44	23	72	5	174
45-54	29	66	5	195
55-64	20	69	11	141
65 lat i więcej	34	45	21	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	38	50	12	411
Miasto do 20 tys.	24	72	4	141
20-100 tys.	28	67	5	214
101-500 tys.	21	75	4	172
501 tys.i więcej mieszk.	13	77	10	121
Wykształcenie				
Podstawowe	34	48	17	306
Zasadnicze zawodowe	33	64	3	282
Średnie	24	72	5	362
Wyższe	16	79	4	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	21	73	5	57
Prac.umysł.niż.szczebla	23	72	6	90
Pracownicy fiz.- umysł.	24	69	7	88
Robotnicy wykwalifikowani	22	75	3	95
Robotnicy niewykwalifik.	27	68	4	47
Rolnicy	37	57	6	56
Pracujący na własny rach.	13	82	5	47
Bierni zawodowo				
Renciści	31	58	11	75
Emeryci	34	50	17	245
Uczniowie i studenci	30	68	2	82
Bezrobotni	32	63	5	124
Gospodynie domowe i inni	30	65	4	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	27	68	5	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	23	71	6	70
sekt. pryw. poza rolnict.	19	76	5	228
prywatnym gosp. rolnym	38	56	6	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	34	61	5	73
301-500	32	61	8	152
501-900	28	64	7	230
901-1200	28	67	5	96
Powyżej 1200 zł	18	78	4	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	30	56	14	225
Średnie	30	64	6	513
Dobre	25	68	7	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	46	42	11	81
Raz w tygodniu	36	58	7	542
1-2 razy w miesiącu	24	68	8	179
Kilka razy w roku	11	80	10	158
W ogóle nie uczestniczy	10	80	10	99
Poglądy polityczne				
Lewica	18	78	4	157
Centrum	28	67	5	310
Prawica	35	60	6	303
Trudno powiedzieć	28	57	15	286

Tabela 7. Czy uczniowie liceów powinni mieć możliwość zdawania na maturze egzaminu z religii czy też nie?

(%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	28	58	14	1059
Płeć				
Mężczyźni	26	61	12	506
Kobiety	29	55	16	553
Wiek				
18-24 lat	39	53	8	154
25-34	27	62	11	188
35-44	31	59	10	174
45-54	25	61	13	195
55-64	23	65	13	141
65 lat i więcej	23	50	26	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	31	50	19	411
Miasto do 20 tys.	19	69	12	141
20-100 tys.	33	57	9	214
101-500 tys.	22	65	13	172
501 tys.i więcej mieszk.	27	64	9	121
Wykształcenie				
Podstawowe	31	46	23	306
Zasadnicze zawodowe	27	61	12	282
Średnie	25	66	9	362
Wyższe	31	59	10	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	37	54	9	57
Prac.umysł.niż.szczebła	27	65	8	90
Pracownicy fiz.- umysł.	23	69	8	88
Robotnicy wykwalifikowani	30	64	6	95
Robotnicy niewykwalifik.	26	62	12	47
Rolnicy	26	53	22	56
Pracujący na własny rach.	18	76	6	47
Bierni zawodowo				
Renciści	19	58	23	75
Emeryci	25	54	21	245
Uczniowie i studenci	39	55	6	82
Bezrobotni	34	49	17	124
Gospodynie domowe i inni	29	59	13	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	34	56	10	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	24	70	6	70
sekt. pryw. poza rolnict.	24	67	9	228
prywatnym gosp. rolnym	26	54	20	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	32	62	6	73
301-500	24	67	9	152
501-900	29	58	13	230
901-1200	33	55	13	96
Powyżej 1200 zł	23	70	7	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	28	54	19	225
Średnie	28	59	13	513
Dobre	28	60	12	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	40	37	23	81
Raz w tygodniu	32	55	13	542
1-2 razy w miesiącu	22	63	16	179
Kilka razy w roku	20	64	16	158
W ogóle nie uczestniczy	16	74	10	99
Poglądy polityczne				
Lewica	27	65	8	157
Centrum	26	64	9	310
Prawica	37	54	9	303
Trudno powiedzieć	21	52	27	286

Tabela 8. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z tym, że lekcje religii powinny być umieszczane na początku lub na końcu dnia nauki, tak aby osoby nieuczęszczające na religię nie musiały czekać między lekcjami? 1 - Tak, to dobre rozwiązanie; 2 - Nie, nie widzę takiej potrzeby

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	81	12	7	1059
Płeć				
Mężczyźni	81	13	6	506
Kobiety	81	11	9	553
Wiek				
18-24 lat	84	12	3	154
25-34	83	12	5	188
35-44	86	10	4	174
45-54	82	11	7	195
55-64	79	14	7	141
65 lat i więcej	72	12	17	207
Miejsce zamieszkania				
Wieś	72	17	11	411
Miasto do 20 tys.	89	5	6	141
20-100 tys.	80	16	4	214
101-500 tys.	90	4	5	172
501 tys.i więcej mieszk.	89	4	7	121
Wykształcenie				
Podstawowe	72	16	12	306
Zasadnicze zawodowe	84	10	6	282
Średnie	85	10	5	362
Wyższe	84	10	6	109
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	82	13	5	57
Prac.umysł.niż.szczebla	88	6	7	90
Pracownicy fiz.- umysł.	89	6	5	88
Robotnicy wykwalifikowani	78	17	5	95
Robotnicy niewykwalifik.	82	14	4	47
Rolnicy	68	28	4	56
Pracujący na własny rach.	92	3	5	47
Bierni zawodowo				
Renciści	79	14	7	75
Emeryci	74	13	13	245
Uczniowie i studenci	83	12	5	82
Bezrobotni	81	10	9	124
Gospodynie domowe i inni	94	3	3	52
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	83	10	8	135
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	86	10	4	70
sekt. pryw. poza rolnict.	83	12	5	228
prywatnym gosp. rolnym	68	28	4	60
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	82	14	4	73
301-500	80	11	9	152
501-900	83	12	6	230
901-1200	82	12	6	96
Powyżej 1200 zł	88	8	5	97
Ocena własnych war. mater.				
Złe	78	11	11	225
Średnie	81	12	7	513
Dobre	83	11	6	320
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	74	14	12	81
Raz w tygodniu	83	11	6	542
1-2 razy w miesiącu	79	12	9	179
Kilka razy w roku	81	13	6	158
W ogóle nie uczestniczy	80	9	11	99
Poglądy polityczne				
Lewica	87	7	7	157
Centrum	80	13	6	310
Prawica	83	13	4	303
Trudno powiedzieć	77	11	12	286